

Η XXXη ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ, Θεσσαλονίκη 12-15 Οκτωβρίου 1994

Στις 12-15 Οκτωβρίου 1994 πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη η XXXη Διεθνή Στρογγυλή Τράπεζα των Αρχείων. Στις εργασίες της συμμετείχαν οι διευθυντές των Κρατικών Αρχείων και οι Πρόεδροι των Αρχειακών Εταιρειών 62 χωρών μελών του ΟΗΕ¹.

Το γενικό θέμα της Στρογγυλής Τράπεζας ήταν "Οι αλληλεξαρτήσεις των αρχείων την εποχή της πληροφόρησης".

Στα πλαίσια της συνάντησης εξετάστηκαν στις διαδοχικές συνεδρίες:

1. Το νομικό πλαίσιο των αμφισβητούμενων αρχειακών δικδικήσεων

Μίλησαν διαδοχικά οι Frank Evans, Charles Kecskemeti, Hervé Bastien και Αργύρης Φατούρος. Στην εισήγηση του με θέμα "L'action de l'UNESCO et du CIA depuis 1976" ο Frank Evans από τα Εθνικά Αρχεία των ΗΠΑ τόνισε ότι, από την ίδρυσή του, το ΔΣΑ ενδιαφέρθηκε για τα προβλήματα που αφορούν την ιδιοκτησία και την πρόσβαση στα αρχεία. Από την πλευρά της, η UNESCO, ενώ γνώριζε τους προβληματισμούς του ΔΣΑ για το θέμα αυτό, αφού συμμετείχε με εκπρόσωπο της σ'όλες τις εκδηλώσεις του ΔΣΑ, μόλις το 1970 άρχισε να ενδιαφέρεται σοβαρά για τα ζητήματα αυτά υιοθετώντας τη σύμβαση σχετικά με τα μέτρα που έπρεπε να ληφθούν για την απαγόρευση της αλλαγής ιδιοκτησίας των πολιτιστικών αγαθών με

¹ 1. Allemagne, 2. Antilles Neerlandaises, 3. Australie, 4. Belgique, 5. Bosnie-Herzegovine, 6. Botswana, 7. Bresil, 8. Bulgarie, 9. Burundi, 10. Canada, 11. Chili, 12. Chine, 13. Colombie, 14. Croatie, 15. Cuba, 16. Egypte, 17. Emirats Arabes Unis, 18. Espagne, 19. Etats-Unis, 20. Finlande, 21. France, 22. Ghana, 23. Grèce, 24. Hongrie, 25. Indonesie, 26. Israel, 27. Italie, 28. Japon, 29. Kenya, 30. Lithuanie, 31. Luxembourg, 32. Malaisie, 33. Malawi, 34. Mexique, 35. Mongolie, 36. Nepal, 37. Nigeria, 38. Pakistan, 39. Papouasie Nouvelle-Guinée, 40. Pays-Bas, 41. Philippines, 42. Poland, 43. Portugal, 44. Roumanie, 45. Royaume-Uni, 46. Russie, 47. Senegal, 48. Slovaquie, 49. Slovenie, 50. Soudan, 51. Sri Lanka, 52. Suede, 53. Suisse, 54. Swaziland, 55. Tanzanie, 56. Republique Tchèque, 57. Trinite et Tobago, 58. Tunisie, 59. Yemen, 60. Yougoslavie, 61. Zambie, 62. Zimbabwe.

την αθέμιτη εισαγωγή, εξαγωγή, και μεταφορά τους. Ένα χρόνο αργότερα η UNESCO υιοθετούσε μια άλλη απόφαση που καλούσε τα κράτη μέλη της να "εξετάσουν ευνοϊκά τη δυνατότητα μεταφοράς, μέσα από διμερείς συμφωνίες τεκμηρίων που προέρχονται από αρχεία που δημιουργήθηκαν πάνω σε εδάφη άλλων χωρών ή που αφορούν την ιστορία τους".

Η οδηγία αυτή είχε σαν αποτέλεσμα την υπογραφή ενός συμβολαίου μεταξύ της γραμματείας της UNESCO και του ΔΣΑ για την εκπόνηση μιάς προκαταρκτικής μελέτης. Η μελέτη αυτή που εκπονήθηκε το 1976 (προϊόν κυρίως του Ch. Kecskemeti) προσδιόριζε τις παρακάτω κατηγορίες αρχείων που εντάσσονται στις αμφισβητούμενες αρχειακές διεκδικήσεις:

α) Τα αρχεία των νέων κρατών που δημιουργήθηκαν από τη διάσπαση πολυεθνικών πολιτικών ενότητων ή από τη συγχώνευση εδαφών που παλιότερα διοικούντο από διαφορετικές χώρες (Π.χ.: η οθωμανική αυτοκρατορία και η αυστρουγγρική μοναρχία).

β) Τα αρχεία μεταφερομένων εδαφών από ένα κράτος σε άλλο (Π.χ. η Αλσατία-Λωραίνη η Λουιζιάνα).

γ) Τα αρχεία πολεμικών περιόδων, που μεταφέρονται σε σύμμαχα κράτη ή ουδέτερα, που διασπώνται γιατί τα παίρνει μαζί του ο κατακτητής μετά την αποχώρησή του και τα αρχεία που δημιουργούνται από τις κατοχικές στρατιωτικές αρχές.

δ) Τα αρχεία της απο-αποικιοποίησης στα οποία συμπεριλαμβάνονται τα αρχεία που μεταφέρθηκαν από τις παλιές μητροπολιτικές χώρες προς άλλες αποικίες είτε η μεταφορά αυτή συνοδεύτηκε από αναδιοργανώσεις διοικητικές, είτε προηγήθηκε του πολέμου ανεξαρτησίας, είτε πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του πολέμου αυτού.

Σύμφωνα με τη μελέτη, η λύση των προβλημάτων αυτών απαιτεί να ληφθούν υπόψη ζητήματα νομικής, τεχνικής και οικονομικής φύσης. Συνιστούσε δε, μια σειρά ενεργειών των οποίων οι λύσεις είχαν μεγάλο εύρος που εκτεινόταν από την ανασύσταση μιάς αρχειακής κληρονομιάς στο σύνολο της και έφθαναν μέχρι την εγγύηση της πρόσβασης στα αρχεία οπουδήποτε και αν φυλάσσονταν καθώς και την διαπραγμάτευση συνθηκών για τον διακανονισμό πολυεθνικών

προβλημάτων. Η μελέτη κατέληγε στην ανάγκη κατάρτισης ενός αντιπροσωπευτικού καταλόγου όλων των διαφορών που απαιτούν διμερείς αρχειακές συμφωνίες, τη διατύπωση αρχών και διαδικασιών που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην επεξεργασία τέτοιων συμφωνιών και την επεξεργασία ενός κειμένου διεθνούς αναφοράς.

Όλες οι προηγούμενες ενέργειες για το θέμα των αμφισβητούμενων αρχειακών διεκδικήσεων εξετάστηκαν στην Στρογγυλή Τράπεζα των αρχείων στο Cagliari τον Οκτώβριο του 1977. Η Στρογγυλή Τράπεζα του Cagliari υιοθέτησε ένα κάλεσμα για μια συγκροτημένη διεθνή ενέργεια που περιελάμβανε τέσσερα σχέδια:

α. Την απογραφή σε κάθε χώρα όλων των αρχείων που έχουν σχέση με την ιστορία άλλων χωρών και φυλάσσονται στα ιδιωτικά και δημόσια αρχειοστάσια.

β. Την έκδοση μιάς αντιπροσωπευτικής συλλογής συμφωνιών και συμβάσεων που αφορούν τη μεταφορά πρωτότυπων και στην οργάνωση της πρόσβασης στα τεκμήρια.

γ. Την κωδικοποίηση των αρχών και των όρων που πρέπει να χρησιμοποιούνται στη διαδικασία εξάλειψης των διαφορών μαζί με ένα ή περισσότερα πρότυπα σχέδια συμφωνίας.

δ. Τη μελέτη του τρόπου χρηματοδότησης των επιχειρήσεων μικροφωτογράφησης.

Την εκπόνηση των σχεδίων αυτών θα αναλάμβανε το ΔΣΑ με την οικονομική στήριξη της UNESCO.

Στη συνέχεια η UNESCO συνεκάλεσε μια δεύτερη επιτροπή ειδικών για να εξετάσει το ζήτημα με τα νέα δεδομένα που προέκυψαν μετά την Στρογγυλή Τράπεζα του Cagliari. Η επιτροπή αυτή επεξεργάστηκε το πλαίσιο και, το περιεχόμενο της έκθεσης του Γενικού Διευθυντή. Η έκθεση αυτή αναφερόταν σε ότι είχε γίνει από το 1974 και πρότεινε τις αρχές και τις οδηγίες που θα διευκόλυναν τις διαπραγματεύσεις τέτοιων συμφωνιών.

Συμπεριελάμβανε:

1. Την αναγνώριση της νομικής φύσης των περισσότερων διαφορών αφού τα αρχεία αποτελούν ένα δημόσιο αγαθό που πηγάζει από την βασική κυριαρχία του ίδιου του κράτους.
2. Την προσφυγή όποτε αυτό είναι δυνατό στις αρχές του διεθνούς δικαίου.
3. Την αναφορά στις διαπραγματεύσεις της εθνικής νομοθεσίας και των κανονισμών που διέπουν το καθεστώς των αρχείων.
4. Την υιοθέτηση των αρχών της αναδρομικής κυριαρχίας, του σεβασμού της αρχής της προέλευσης των αρχείων, (με μοναδική

εξαίρεση την αρχή εκείνη που απορρέει από την εφαρμογή της αρχής της λειτουργικότητας) και της αρχής της κοινής κληρονομιάς.

Η έκθεση κατέληγε σ' ένα σχέδιο δράσης που υιοθετούσε ένα μέρος των συμβουλών της Στρογγυλής Τραπέζης του Cagliari όπως:

1. Τη συνέχιση των προσπαθειών της UNESCO για την κατάρτιση και δημοσίευση οδηγιών για τις πηγές της ιστορίας των εθνών με ιδιαίτερη έμφαση στην ταύτιση και εντοπισμό των αρχείων που διεκδικούνται και φυλάσσονται στο εξωτερικό και στα αρχεία που έχουν σχέση με την ιστορία μιας χώρας αλλά νόμιμα φυλάσσονται σε άλλη χώρα.
2. Την πραγματοποίηση μιας μελέτης για τις δυνατότητες και τα προβλήματα που συνδέονται με την αυτοματοποίηση των συστημάτων και των τεχνικών αποθήκευσης και ανάκτησης των πληροφοριών σχετικά με τις εθνικές ιστορίες που διατηρούνται στο εξωτερικό.
3. Την κατάρτιση και δημοσίευση πρότυπων διμερών συμφωνιών και κανόνων που αφορούν τη μεταφορά αρχείων, την πρόσβασή τους και τη συγκρότηση κοινής κληρονομιάς.
4. Την επεξεργασία, μετά από συνεννόηση των ενδιαφερομένων κυβερνήσεων που εμπλέκονται σε διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες, ενός πρότυπου σχεδίου που θα ενημερώνει τους ενδιαφερόμενους για τις προηγούμενες εμπειρίες άλλων κρατών σε παρεμφερή ζητήματα. Το πρότυπο αυτό σχέδιο θα αναφέρεται ειδικά στις έρευνες και αναλύσεις που αφορούν τις διαδικασίες και τεχνικές που υιοθετήθηκαν για τον εντοπισμό και αναπαραγωγή διαφόρων ειδών εγγράφων και στην ενδεχόμενη οικονομική βοήθεια που θα μπορούσε να προσφερθεί.
5. Την προετοιμασία μιας μελέτης για τις δυνατότητες δημιουργίας ενός αρχείου μικροφωτογραφημένου υλικού.

Στη συνέχεια το λόγο πήρε ο Ch. Kecskemeti ο οποίος αναφέρθηκε στη συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τη διαδοχή των κρατών σε ό,τι αφορά τα αγαθά, τα αρχεία και τα χρέη των κρατών, η οποία δυστυχώς αντιμετώπισε το έργο της με πνεύμα εντελώς αντίθετο από εκείνο της UNESCO. Η συνδιάσκεψη κατά τον Kecskemeti δεν ενδιαφερόταν ουσιαστικά για την εξεύρεση συμβιβαστικών λύσεων κοινά αποδεκτών αλλά εντασσόταν στην πολιτική της διαμάχης των δύο μπλοκ. Έτσι υιοθέτησε προτάσεις με αποφάσεις της πλειοψηφίας που ελάχιστες χώρες αποδέχθηκαν.

Στη συνέχεια ο ομιλητής αναφέρθηκε στο κείμενο που επεξεργάστηκε το ΔΣΑ το 1983 με θέμα: "*Avis professionnel sur la troisième partie (article 19 I 310) de la Convention de Vienne sur la succession d'États en matière de biens archives et dettes d'États*" στο οποίο τονιζόταν ότι η μη εφαρμογή της σύμβασης τη Βιέννης οφείλεται στο γεγονός ότι το κείμενο καθόριζε τα τμήματα των κρατικών αρχείων

που έπρεπε να περάσουν από ένα προηγούμενο κράτος στο επόμενο στην περίπτωση που δεν ήταν δυνατό να υπάρξει συμφωνία ανάμεσα στις εμπλεκόμενες χώρες. Μια τέτοια αντίληψη, συνέχιζε το κείμενο, αγνοεί τόσο τη φύση των αρχείων όσο και τους λόγους ύπαρξης μιας διεθνούς σύμβασης για τα αρχεία στην περίπτωση διαδοχής κρατών. Σύμφωνα με το ίδιο κείμενο είναι αδύνατο να υπάρξει μεταφορά αρχείων χωρίς ειδική συμφωνία που θα απαριθμεί τα αρχεία, τις σειρές, τις υποσειρές, τους φακέλους (σε ορισμένες περιπτώσεις ακόμα και τα έγγραφα) που θα έπρεπε να μεταφερθούν.

Πριν από οποιαδήποτε άλλη ενέργεια το κείμενο πρότεινε να επανακαθιερωθεί η παραδοσιακή πρακτική που ίσχυσε από το 17ο αιώνα μέχρι την απο-αποικιοποίηση το 1960 που συμπεριελάμβανε σε όλες τις συμφωνίες, όρους για την τύχη των αρχείων. Τα υπόλοιπα, δηλαδή τα κριτήρια διανομής, η αναφορά στην κοινή κληρονομιά κλπ, είναι εργαλεία που θα διευκολύνουν την διαδικασία οριστικοποίησης των συμφωνιών. Δεν μπορούν όμως να χρησιμεύσουν παρά μόνο εφόσον προηγούμενα έχει ανοίξει η συζήτηση. Η πολιτική κατάσταση που διαμορφώνεται μετά το 1989 με την διάλυση των ομοσπονδιακών κρατών (Τσεχοσλοβακία, Σοβιετική Ένωση και Γιουγκοσλαβία) περιπλέκει τα θέματα των αρχείων αν και επιτρέπει πλέον το άνοιγμα του ζητήματος των αρχείων του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Από την πλευρά του ο Hervé Bastien έκανε μια επισκόπηση και τυποποίηση της νομοθεσίας που υπάρχει γύρω από τα ζητήματα των αρχειακών διαφορών. Αρχικά αναφέρθηκε στην τυπολογία των διάφορων ενδοκρατικών περιπτώσεων στις οποίες αναφέρεται η έννοια των αρχειακών διαφορών:

Οι αρχειακές διαφορές μπορεί να οφείλονται:

- ▶ Σε καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης
 - πολεμικές λεηλασίες
 - μετακινήσεις πληθυσμών και αρχείων
 - στρατιωτική κατοχή
- ▶ Σε κλοπές και λαθρεμπόριο
- ▶ Σε αλλαγές συνόρων
 - Διανομή εδαφών ανάμεσα σε πολλά κράτη
 - Διάλυση κρατών
 - Παραχώρηση μιάς ζώνης σε άλλο κράτος

► Σε ιδιαίτερες διοικητικές δομές

- αποικιοκρατία
- "αυτοκρατορική" διοίκηση που εγκαθίσταται εκτός της διοικητικής ζώνης (π.χ. το *secretariat d'État* για την Φιλανδία που ήταν εγκατεστημένο στην Αγία Πετρούπολη ή της Ισλανδίας που διοικείτο από την Κοπεγχάγη).

Για όλες αυτές τις περιπτώσεις ο ομιλητής τόνισε ότι πρέπει να μελετήσουμε τη διεθνή νομοθεσία που ισχύει, να αποφασίσουμε ποιές αρχές πρέπει να υιοθετήσουμε και ποιές πρέπει να απορρίψουμε και ποιά συγκεκριμένα μέτρα θα μπορούσαν να προωθηθούν στον τομέα αυτό από το ΔΣΑ.

Σε ό,τι αφορά τις διεθνείς συμβάσεις ο Hervé Bastien τόνισε ότι η έννοια της διαδοχής των κρατών αποτελεί ένα σημαντικό πεδίο των διεθνών σχέσεων και της διεθνούς νομοθεσίας. Παρόλα αυτά, το ατυχέστατο προηγούμενο της συνθήκης της Βιέννης πρέπει να μας κάνει προσεκτικούς στον τρόπο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την επίλυση των προβλημάτων των αρχείων. Οι επιφυλάξεις αυτές δεν πρέπει να μας εμποδίσουν να εντοπίσουμε στο διεθνές δίκαιο τα στοιχεία εκείνα που μπορεί να ενισχύουν, από νομική άποψη, τις αρχειονομικές αρχές. Έτσι, για παράδειγμα, το διεθνές δίκαιο θεωρεί παραδοσιακά ότι η συνέχεια και η ταυτότητα των κρατών δεν επηρεάζεται από μια στρατιωτική κατοχή. Η άποψη αυτή είναι χρήσιμη για τη στήριξη των αρχών της σύμβασης της Χάγης του 1954 σχετικά με την προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση πολέμου. Ακόμα τόνισε ότι παρουσιάζει αναμφίβολα ενδιαφέρον η προσπάθεια κοινής προσέγγισης της έννοιας αρχείου με εκείνη του πολιτιστικού αγαθού. Στη συνέχεια αναφέρθηκε στις βασικές αρχειακές αρχές που πρέπει να προωθηθούν (στην αρχή του σεβασμού της αρχειακής ενότητας και της αρχειακής προέλευσης). Τέλος αναφέρθηκε στη δραστηριότητα που μπορεί να αναπτύξει το ΔΣΑ με την έκδοση σε δύο γλώσσες της διεθνούς νομοθεσίας που διέπει τις αρχειακές διαφορές και τα πολιτιστικά αγαθά.

Στη συνέχεια ο κ. Α. Φατούρος αναφέρθηκε στο νομικό πλαίσιο που διέπει τη διαδοχή των κρατών και ειδικότερα στις συμβάσεις του 1978 και 1983 που δεν έτυχαν της αναγκαίας υποστήριξης με αποτέλεσμα να έχουν επικυρωθεί από ελάχιστες χώρες. Κατά τον ομιλητή και οι δύο αυτές συμβάσεις είναι προϊόντα του καιρού τους.

Εγιναν με γνώμονα τη διαδοχή κρατών στην περίπτωση της αποποικιοποίησης και οι συντάκτες τους δεν απασχολήθηκαν με τις ιδιαιτερότητες άλλων καταστάσεων που τα τελευταία τέσσερα χρόνια έχουν εμφανιστεί. Για πολλά χρόνια τα δημόσια αρχεία αντιμετωπίστηκαν σαν δημόσια περιουσία των οποίων η τύχη καθορίζεται από τους κανόνες που ισχύουν στη διαδοχή των κρατών. Πρόσφατα, ιδιαίτερα μετά από το 1983, η προσέγγιση αυτή άλλαξε. Αναγνωρίστηκε ότι τα αρχεία αποτελούν ξεχωριστή περίπτωση γιατί διαθέτουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Αφού αναφέρθηκε στους λόγους που τα αρχεία είναι σημαντικά για τα εμπλεκόμενα κράτη (ιστορική, πολιτική, διοικητική τους διάσταση) τόνισε ότι υπάρχουν δύο τρόποι για το καθορισμό της μοίρας των δημόσιων αρχείων. Ή να υπάρξει συμφωνία μεταξύ των δύο κρατών ή να μην υπάρξει οπότε τα πράγματα θα παραμείνουν όπως έχουν. Σαν συμπεράσματα επεσήμανε ότι είναι αναγκαίο να ληφθεί υπόψη η επιμονή των αρχειακών για ειδικές και συγκεκριμένες συμφωνίες για κάθε περίπτωση μετατοπισμένων αρχείων. Είναι αυταπόδεικτο ότι οι αρχειονόμοι θα πρέπει να συμμετέχουν στις διακρατικές διαπραγματεύσεις. Στις συμφωνίες θα πρέπει να συμβιβαστούν τα συμφέροντα όλων των πλευρών με την αρχή του σεβασμού της αρχειακής ενότητας. Βέβαια όλα αυτά δεν συμβιβάζονται εύκολα. Η τεχνολογία αναπαραγωγής μπορεί να βοηθήσει προς αυτή την κατεύθυνση όπως και η έννοια της κοινής κληρονομιάς. Τελειώνοντας, επεσήμανε την αναγκαιότητα οι συμφωνίες που αφορούν τη διαδοχή των κρατών να συμπεριλαμβάνουν κανόνες που να προβλέπουν ειδικούς μηχανισμούς και διαδικασίες για την λύση των αρχειακών διεκδικήσεων.

2. Η εφαρμογή της έννοιας της κοινής αρχειακής κληρονομιάς: Αρχεία που αφορούν μεγάλες περιφέρειες

Στην αρχή πήρε το λόγο ο Ν. Todorov ο οποίος έκανε μια εμπειριστατωμένη αναδρομή στη σημασία των οθωμανικών αρχείων. Ειδικότερα αναφέρθηκε στην πρόσφατη αναδιοργάνωση των τουρκικών αρχείων, στις διευκολύνσεις που παρέχονται στους διεθνείς επιστημονικούς κύκλους για την πρόσβαση των οθωμανικών αρχείων και στις ιδιαίτερες προσπάθειες των χωρών της νοτιοανατολικής Ευρώπης για την καθιέρωση ειδικών σχέσεων. Τόνισε δε ότι πρόσφατα ο διευθυντής των Τουρκικών Κρατικών Αρχείων, κ. Ismet Binark,

επισκέφθηκε την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία και την Ουγγαρία και υπέγραψε συμφωνίες για την ανταλλαγή μικροφίλμ και την επιστημονική συνεργασία.

Στη συνέχεια τον λόγο πήρε ο Saliou Mbaye από τα Κρατικά Αρχεία της Σενεγάλης ο οποίος αναφέρθηκε στα αρχεία της δυτικής γαλλικής Αφρικής που βρίσκονται στο Ντακάρ. Τα αρχεία αυτά αφορούν τα εδάφη οκτώ κρατών [Mauritanie, Senegal, Soudan (Mali actuel), Haute Volta (Burkina Faso actuel), Niger, Guinée, Côte d'Ivoire, Dahomey (Bénin actuel)]. Τα αρχεία αυτά συνολικού μήκους 3 χιλιομέτρων αποτελούνται από τα έγγραφα που παρήγαγε και έλαβε η γενική κυβέρνηση, οι διευθύνσεις και η γενική επιθεώρηση στο Ντακάρ. Τα αρχεία αυτά είναι πολύ πλούσια, είναι ταξινομημένα και υπάρχει κατάλογος. Ο ομιλητής τόνισε ότι το αρχείο αυτό έχει την ιδιαιτερότητα να είναι το μόνο αρχείο προερχόμενο από εδάφη που ανήκαν στη κυριαρχία της Γαλλίας που παρέμεινε επί τόπου και αναφέρθηκε στο ιστορικό αυτής της εξέλιξης.

Ο Atique Zafar Sheikh, διευθυντής των Κρατικών Αρχείων του Πακιστάν, αναφέρθηκε στις αρχειακές πηγές που έχουν σχέση με την ιστορία των Ινδίων του Πακιστάν και του Μπαγκλαντές. Τόνισε ότι οι χώρες της Νότιας Ασίας δεν συνδέονται μόνο από τη γεωγραφία. αλλά συνδέονται επίσης στενά γιατί έχουν κοινή ιστορία, πολιτισμό, γλώσσα, λογοτεχνία, οικονομία και πολιτική. Τα έθνη της Νότιας Ασίας βρέθηκαν υπό βρετανική κυριαρχία για περισσότερο από ένα αιώνα. Τα ιστορικά τους αρχεία είναι με τέτοιο τρόπο αλληλένδετα και αλληλοεξαρτώμενα που δεν είναι εύκολο να τα ξεχωρίσει κανείς. Σε σύγκριση με το παρελθόν τα σημερινά σύνορα είναι πολύ πρόσφατα. Ειδικότερα στο Πακιστάν φυλάσσονται σημαντικά αρχεία που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για όλες τις χώρες της Νότιας Ασίας αλλά η πρόσβασή τους περιορίζεται στους ερευνητές λόγω των ποικίλων διοικητικών διατυπώσεων που απαιτούνται για πολιτικούς λόγους. Η κατάσταση αυτή πρέπει να αντιμετωπιστεί με την προώθηση συμφωνιών ανταλλαγής αρχείων μέσω προγραμμάτων μικροφίλμ, την ανταλλαγή καταλόγων και ευρετηρίων.

Τέλος, η Aída Luz Mendoza Navarro από τα Γενικά Αρχεία του Περού, αφού αναφέρθηκε στα αρχεία του Περού, της Αργεντινής, της Βολιβίας, της Κολομβίας, της Χιλής,, του Εκουατόρ, της Παραγουάης,

τόνισε ότι δεν είναι δυνατό να διευρυνθεί η αντίληψη της ιστορίας των λαών χωρίς την ένταξή της στην προοπτική της περιφερειακής και παγκόσμιας ιστορίας. Δεν μπορεί να έχουμε μια ολοκληρωμένη ιστορική έρευνα χωρίς τα στοιχεία που υπάρχουν στα αρχεία των γειτονικών χωρών. Για τον λόγο αυτό πρέπει να γίνει απογραφή των αρχείων που διασώζονται σε τοπικό και εθνικό επίπεδο και να συντονιστούν οι εργασίες με την ενοποίηση και τυποποίηση των δεδομένων. Οι κυβερνήσεις πρέπει να βοηθήσουν στη συγκέντρωση των τεκμηρίων της εποχής της αποικιοκρατίας και της δημοκρατίας που βρίσκονται διασκορπισμένα στο έδαφος τους και που κινδυνεύουν να καταστραφούν. Πρέπει να διευκολύνουν την έρευνα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο υιοθετώντας κοινούς κανόνες περιγραφής του αρχειακού υλικού. Γενικότερα επεσήμανε ότι πρέπει να γίνουν προσπάθειες για την ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των χωρών.

3. Η αρχειακή κληρονομιά του παγκόσμιου εργατικού κινήματος: Τα μεγάλα κέντρα φύλαξης αρχείων

Η Anne Van Camp αναφέρθηκε στο Hoover Institution το οποίο ιδρύθηκε σαν βιβλιοθήκη και αρχειακό κέντρο με θέμα τα αίτια και τις συνέπειες του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου και τη μελέτη των κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών αλλαγών του 20ου αιώνα. Σήμερα η βιβλιοθήκη και τα αρχεία του συμπεριλαμβάνουν 1.600.000 τόμους και πάνω από 4.000 αρχεία. Το Hoover Institution διατηρεί χειρόγραφα, έγγραφα, φωτογραφίες και άλλου είδους αρχειακό υλικό σχετικά με διάφορα ζητήματα όπως είναι η ανάπτυξη των δημοκρατικών θεσμών, οι διεθνείς υποθέσεις, οι διαπραγματεύσεις για την ειρήνη, οι πολιτικές ιδεολογίες (κομμουνισμός, ναζισμός, φασισμός, αποικιοκρατία) οι πολιτικές ανατροπές και επαναστάσεις, τα παράνομα αντιστασιακά κινήματα, η προπαγάνδα, οι εξόριστες κυβερνήσεις, η στρατιωτική ιστορία. Οι συλλογές καλύπτουν τις περισσότερες γεωγραφικές περιοχές από τη Βόρεια Αμερική έως τη Ρωσία διασχίζοντας της κεντρική και ανατολική Ευρώπη την Ασία την Λατινική Αμερική την Αφρική και τη Μέση Ανατολή. Τα αρχεία του διεθνούς εργατικού κινήματος είναι από τα πιο αντιπροσωπευτικά.

Στη συνέχεια ο Kyrrill Anderson, διευθυντής του Ρωσικού Κέντρου Διατήρησης και Μελέτης των Αρχείων της Σύγχρονης

Ιστορίας στη Μόσχα, αφού περιέγραψε τον τρόπο που συγκροτήθηκαν τα αρχεία της KOMINTERN και τις περιπέτειες που γνώρισαν μέσα στην πρόσφατη ιστορία της Σοβιετικής Ένωσης. Αναφέρθηκε επίσης στους κανόνες που ισχύουν σήμερα για την πρόσβαση στα αρχεία αυτά, τα οποία γνωρίζουν κυριολεκτικά μια διεθνή εισβολή ερευνητών. Έτσι ενώ το 1980 υπήρχαν 5-8 επισκέπτες τον μήνα, τώρα επισκέπτονται τα αρχεία πάνω από 12.000 ερευνητές το χρόνο, πράγμα που δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στη διαχείριση και συντήρηση των εγγράφων.

Ο Jaap Kloosterman αναφέρθηκε στην Ίδρυση το 1935 και λειτουργία του International Institute of Social History στο Αμστερνταμ το οποίο διαθέτει πάνω από 100 άτομα προσωπικό και διαθέτει 2.000 αρχεία και συλλογές. Σήμερα θεωρείται ένα από τα σπουδαιότερα κέντρα έρευνας της ιστορίας του εργατικού κινήματος.

Τέλος, ο Φίλιππος Ηλιού αναφέρθηκε στην πρωτότυπη προσπάθεια μιάς ομάδας Ελλήνων ιστορικών για την ίδρυση της Εταιρείας Αρχείων Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας, το 1992, για τη συγκέντρωση και διάθεση στο κοινό των αρχείων που αφορούν την ιστορία της ελληνικής αριστεράς και ιδιαίτερα την ιστορία του ΚΚΕ.

4. Η διεθνής συνεργασία για την ανασύσταση των αρχειακών κληρονομιών

Στην ανακοίνωση της με θέμα "*Les pièces manquantes dans les Archives du Patriarcat de Constantinople et leur reconstitution*" η κα Μάγγη Παϊζη-Αποστολοπούλου αναφέρθηκε στο ερευνητικό πρόγραμμα του Κέντρου Νεοελληνικών Ερευνών για την ανασύσταση των Αρχείων του Πατριαρχείου από τα μέσα του 15ου αιώνα έως το 19ο αιώνα.

Αφού τόνισε ότι ένα μεγάλο τμήμα των αρχείων του Πατριαρχείου έχουν καταστραφεί λόγω των ιστορικών γεγονότων που γνώρισε η Ανατολή, αναφέρθηκε στις κατηγορίες αρχειακού υλικού που διατηρούσε το Πατριαρχείο και στις δυνατότητες ανασύστασης του αρχείου με τον εντοπισμό αρχειακού υλικού που διατηρείται σε άλλα μέρη, όπως μητροπόλεις, μοναστήρια, βιβλιοθήκες ή ακόμα στις συλλογές αξιωματούχων του Πατριαρχείου που τα διατήρησαν για προσωπική τους χρήση.

Ο Pedro Gonzalez Garcia στην ανακοίνωση του με θέμα *"Οι νέες τεχνολογίες και η ανασύσταση της αρχαιακής κληρονομιάς"* αναφέρθηκε στην προσπάθεια του βασιλιά της Ισπανίας Καρόλου Ζου να συγκεντρώσει στη Σεβίλλη όλα τα αρχεία που αφορούσαν τις ισπανικές αποικίες στην Αμερική. Το πρόγραμμα αυτό πραγματοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό. Παρόλα αυτά, πολλά τεκμήρια που αφορούσαν τις αποικίες δεν μεταφέρθηκαν ποτέ στη Σεβίλλη. Στη συνέχεια ο εισηγητής αναφέρθηκε στην εισαγωγή της νέας τεχνολογίας στο κέντρο που επιτρέπει στον αναγνώστη που βρίσκεται καθισμένος στη θέση του στα αρχεία της Σεβίλλης να μπορεί να συμβουλευθεί τα αρχεία που αφορούν τις αποικίες αλλά φυλάσσονται αλλού. Τα προτερήματα του συστήματος είναι αναμφίβολα η μεγάλη ταχύτητα πρόσβασης και μετάδοσης των πληροφοριών, οι μεγαλύτερες δυνατότητες επεξεργασίας της εικόνας που βελτιώνει την ποιότητα της και την αναγνωσιμότητα της, η δυνατότητα αναπαραγωγής της ψηφιακής εικόνας επ'απειρον χωρίς να χάνει σε ποιότητα, η δυνατότητα ενσωμάτωσης της εικόνας σε μαζικά συστήματα αποθήκευσης κλπ. Τα μειονεκτήματα από τη χρησιμοποίηση της τεχνολογίας είναι το υψηλό κόστος της, η απουσία κανόνων περιγραφής, από την έλλειψη των οποίων δημιουργούνται προβλήματα στην ανταλλαγή των πληροφοριών, η ταχύτατη εξέλιξη της που απαιτεί ειδικές στρατηγικές ανανέωσης των αντιγράφων για να είναι προσαρμοσμένα στα καινούργια συστήματα, τέλος η αναγκαιότητα περιοδικής αντιγραφής των πληροφοριών σε καινούργια υποστρώματα για την αποφυγή φθοράς ή καταστροφής.

Στην εισήγηση του με θέμα *"Διμερείς και πολυμερείς συνεργασίες για την επανασύσταση της αρχαιακής κληρονομιάς"* ο Klaus Oldenhave από τα γερμανικά αρχεία αναφέρθηκε σε διάφορες συμφωνίες συνεργασίας όπως π.χ. στις συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ της Γερμανίας και των ΗΠΑ που κατέληξαν αφενός στην επιστροφή όλων των γερμανικών αρχείων που είχαν κατάσχει οι Αμερικανοί και αφετέρου στην από κοινού περιγραφή, αξιολόγηση, επιλογή και αναπαραγωγή των αρχείων της αμερικανικής στρατιωτικής κατοχής στη Γερμανία τα έτη 1944-1949. Αναφέρθηκε επίσης στις συμφωνίες με τη Μεγάλη Βρετανία και την Ολλανδία. Τελειώνοντας ο ομιλητής επεσήμανε την τακτική που κατά την άποψή του πρέπει να ακολουθείται σε τέτοιες περιπτώσεις:

1. Πριν από οποιαδήποτε διεθνή συνθήκη οι κυβερνήσεις θα πρέπει να

έχουν συμφωνήσει σε ορισμένες νομικές αρχές τις οποίες οι επαγγελματίες πρέπει να υιοθετήσουν.

2. Οι ειδικοί θα πρέπει να ετοιμάζουν σύμφωνα με τις επιστημονικές μεθόδους, τις αρχές που πρέπει να συζητήσουν οι κυβερνήσεις.

3. Τα πολιτικά και νομικά προβλήματα θα πρέπει να συζητούνται ελεύθερα για να εκτιμηθεί από επαγγελματική σκοπιά εάν θα πρέπει να αλλάξει η εθνική νομοθεσία.

4. Τα διμερή προβλήματα δεν θα πρέπει να τίθενται σε όλες τους τις λεπτομέρειες σε πολυμερείς συναντήσεις για να μην καταστρέφεται η δυνατότητα επίτευξης διμερών συμφωνιών.

5. Η μακρόχρονη επιτυχία είναι καλύτερη από οποιαδήποτε άμεση διαφωνία σε αρχές.

6. Ο χρόνος και η υπομονή είναι παράγοντες πολλοί σημαντικοί.

7. Όλοι πρέπει να αποφεύγουμε να επεμβαίνουμε στα προβλήματα τρίτων, εκτός και αν αυτό μας ζητηθεί.

Καταλήγοντας τόνισε ότι είναι καθήκον όλων των αρχειονόμων να προσπαθούν να ανασυστήσουν την αρχειακή κληρονομιά με τον καλύτερο τρόπο.

Ν. Παντελάκης